

SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZSÁGI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAPJA.

Előfizetési díjak: Egész évre 4 ft. Fél évre 2 ft. Nyolc évre 1 ft. Egy példány ára 8 kr. Papoknak és tanítókknak 12 évre 4 ft. 2 ft. — Hirdetéseik és előfizetési díjak a kiadónálvalosulnak. (Betegek Pál Könyvnyomdája) kiadománál.
Regisztrált betűkben szedve: vasárnap.

Polgári munkatárs:

Dr. Vajda Emil.

Táncoskerekettől:

Solymossai Endre.

Pénztárosok:

Pogány Kornél.

Táncoskerekettől:

Embery Árpád

A lap azonnali részlet illetéi közlemények a főszekréstől az intézőkig. Kéziratok nem adhatók vissza. — Hirdetéseket először ábrakészítéssel számítottak. — Egyes példányok kapnak 60 Gál János dohánygyárától. — Nyitólátás péntek 10 óráig. — Előfizetési díjak 30 kr.

→ Március tizenötödike. ←

Közel félszázados ködnek sűrű leple borul immár 1848. március 15-ére! Emléke drága Székelyföldünkön is tiszter annyi sikeressézt már kiűn a temetőben, mint szentann és kortárs az élők sorában. De várása a dicső napnak nem hogy csökkenne, de évről-évre gyarapodik s ötvenedik évfordulója aligha nem minden tekintetben első és legfőbb nemzeti ünnepünké fogja azt folávatni hazaszerte, erkölcsileg kötelező intézkedésekkel és megállapodásokkal.

Alig néhány szó s várása leírhatatlan. Egy jelszó e néhány betű s az ország, a nemzet szíve egygyé dobban hallatára. Búvereje felér az égnek hatalmával s hatása örök, eltörülhetetlen.

Csodás hatalma nem is régiségekben gyökerezik, hisz alig félszázados mult takarja e napot; s mégis a nemzet ezeréves létének megünneplésénél egy feleztredévi hosszú s nehéz küzdelmet mutatja föl.

Lelkünk elszorult, ha visszanézzünk s a történet igazságos bonckése alatt kutatjuk az indító okokat, melyek a márciusi visszahatás szülői valának.

Földednek lelkiismeretünk előtt a Dózsaák alakja s elszorult szívünk, midőn százazrek cete felett moondanak lételet az ország nagyjai s a főnemesei. Kitérülni az élők sordból egy egész nemzeteket s egyetlen tollvonással igazonó állattá, rabslógává lealacsonyítani Árpád ivadékat, még gondolatnak is iszonylatot.

S ugy volt pedig!

Állami függetlenségünk és területi épsége drága hazánkknak épp akkor esik el az oltalomtól, mikor nyugatról, keletről gonosz támadás készül, végpusztulással fenyegetvén mindent a mi magyar!

S alig három tized múlva Szapolyai elhunytával már az utolsó nemzeti királyért öltözködik mely gyászba a hazai párt.

Néhány hónapra a főlőd felüli fejét a budai vár bástyafokán és templomain s erdélyi fejedelemséggé zsugorodik össze, a mi önállónak marad legalább látszata és szemre a Nagy Lajosok és Hunyadi Mátyások óriási birodalmából.

Erdély s a székelység vőbástyáknak állnak őrt a durva jogtörpítés s folytonos jogfosztogatás merényletével. Bocskay, Bethlen, Thököly, Rákóczy lobogói innen indulnak győzelmes hadjárataikra, Istentért, Hazáért és Szabadságért!

Erdély önállósága óvja meg és szolgáltatja azt a szilárd pontot, a hol sok százados elnyomatás és tengődés után egy politikai Archimedes emeli ki hazánkat az idegen befolyás és idegen beavatkozás sorvasztó mindenhatóságából.

S milliók áldása száll na s mindörökké ama szent férfiak az anyaföldben nyugvó poraira, kinek félszázados keserű száműzetését a halál anyaga megváltá a nemzet legmélyebb fájdalomára felbeszakító tevékeny működését. S miként Turinba az előzők záradékolják a nemzet ezrei, oly szent helyévé vált ama sirhant, mely Magyarország újraalkotójának drága hamvait fedi. — Oh, csak látni kellett volna az egész nemzetnek azt, a mi a temetésnél végbement. Az igazi fájdalom soha sem nyilatkozott meghalóban a résztvevő milliónyi nép szívében, mint e percben. Gyászba borult Magyarország, mert megváltóját veszít el.

Március tizenötödikén.

Ismét egy év repült fejük felett el
Világbe két csattogva szárnyain;
Még áll a mult, szemközti sívár jelenel,
Mint munkafény munkatlan árnyain.
Elhervadt a virág, sok hőst temettek,
Sok arcot ránkba font a létusa. . . .
Te alsz csupán sertenel, nemzetemnek
Te, március fontosas Idusa!

Mert alkotásod győzhetlen hatalmú,
Mit népszabadság Golgotája szült:
S a népjogot nem szokta tűni alku,
A mig fölmatadást lát mindenütt.
Az ért eszmét követni kelle tettek;
Rút szolgálócsint büszkén eldobá. . . .
Azóta vagy te drága nemzetemnek
Hölgyként Szabadság ocszlopá!

Haladni egynek az előnyök útján
S jaj nélkül tűrni másnak sebbelvet;
Öröklőt! s nem kivitt kivaltság jussán
A szület megmenni: karhozat lehet.
A mindenes kincset nagy titk adja,
Csak eszök, mely a czérelt tette hív. . . .
Légy üdvözölve március szent napja,
Hogy Egyenlő ma gróf a polgári szív!

A kor világunk nagy gondolkodója,
Paratlan munkás benne az idő;
Örök pályáját hasztalan nem rója
S őt átja szöszát megérti ő.
Oh, Idus! ily idő voltl minékünk,
Midőn megsagtad, mi a szívben ég. . . .
Egy ezredévi multra volt szükségünk,
Hogy megszülessen oh Testvériség!

Cselekvésünk terén szavunkba volt a
Magyar nemzet jogát védő paizs;
Védőgyerünk a folyton élő toll na,
Habár a szó várása suly ma is.
Békoba járt a szív hű indulatja,
A honfűrés büntetést talált. . . .
Köszöntlek oh sajtószabadság napja,
Hogy megfojtad ez eszbenő halált!

Es bár örömről olvad honfi lelkem
Vívamyaidd örök sugartál,
Könyhullatásom nem lehet felednem,
Ki földi nagyság legnagyobbja volt.
Szíved teremté ünnepét e mások;
Ünnep, mert elmed nagy munkája volt.
S e napjokozó veszített híret a fanak,
Hogy századéve sorsnak meghajolt

Lángszellemed kitört porából egykor
S tisztét betöltve, újra ott vagytok,
De nem halott, bár arcát szemfedő hord,
Mint Isteneim gyászvasárnapon.
Dicsőült sírod e hazánk keble,
Keresztfád márciusunk Idusa;
Neveld nélyen győzelmeid szélve,
Melyből a gyászkor örömköny jut!

Oh nap! nines gátja nem szent mámorodnak,
Ha törpe lény rajtat csomót keres,
Czelbontó híveid ha haborgognak
S áldatlan harczban vérzik sok jeles.
Szent vagy mint puszták tipzarcasolatja,
Osztó igazság legszebb jelszavad;
Bensőd a hit vizsálja nem szagolja,
Bűn és erény közt fényed fennmarad.

Ismét egy év repült fejük felett el,
Világbe két csattogva szárnyain;
Még áll a mult, szemközti sívár jelenel,
Mint munkafény munkatlan árnyain.
Tavasz jón tölre, firs himbók teremnek,
Tovább tart érdek, önkény, létusa. . . .
Te alsz csupán eszleptelen nemzetemnek
Te, március fontosas Idusa!

Anthropin.

me'nyek bokrétáján ott áll a szerkesztő D. S. monogrammaja a förtély esztendő elején, alatta egy gyarló kép, melynek hátulja Bécs messze kélii halmoktól kerítve. Balról Magyarországról, jobbról Erdély cimere; az utolsó olvashatatlán írási tábla póza, az előtérben pedig egy magyar huszár, a mint ágszkodó járjapán fájja trombitáját.

Eznek a március 13-án megjelent lap, példányszám száma 18, vagyis 1795 ben eddig ennyi jelent meg.

Végig lapoztam az egész évfolyamot, de határozottan nem tudtam megállapítani, mi tudam a lap megjelentekéide története.

Hol három, hol négy, nem ritkán egy hetes időközökkel szót a dátum. Nem rendelkezem a hírlapírás tudós és szerény kutatója, Szinyei erre vonatkozó felfedezéseivel s így e tekintetben nem nyilatkoztam.

A kép alatt ez áll: A felső R(oma)i Tiszának és királynak kegyelme engedelméből. S nyomban traktálja először a külföldi politikai eseményeit.

Ez azonban halvány, hivatalos írás a cenzura mint a szolgálatuk, hogy őszintén így, saját meggyőződésen alapuló tényeket nem adhatók ki; de viszont nem is esett a sajtószabadság abba a túllengésbe, melyet ma itt-ott tapasztalhatunk.

Az első cikk címe: Frigyes Belgium, mi azt jelenti, hogy Belgium a francziákai paktál, tehát nem keresztény. Az ezen Kő Társaságban történt dolgokról, és annak helyszíni állapottáról a priori fellelő módjával a közönséges levelek, hogy épen meg tudják magát az Olvasó határozni, melyeknek adjon hitelt? Aztán szörnyen ekekedik, hogy a "revolució semmivé zótia Status tekintetessé tagjainak jussát."

Majd foglalkozik az angol, olasz, francia eseményekkel, melyek azonban látni nem bírván több érdeklődést, helyet adnak inkább az »Egyes Tudósítások-nak, vagyis annak, melyet most Hirorat, Tírsálgó, Kúlföldiek, Vegyesek, Hirharang, Napri események, Napri hírek, Nyilvános hírek stb. címen ismerünk s szíri-szóra ezáltalom is: A Prankoniában, melyben, nevezetesen a Castelli Gróf-ának, Feneberk nevű helységben egy tisztes égesz ország parat, a mult Jan. 13. kán töltötte el a diétnék 100 k esztendőjét, a mely idő alatt soha semmi nyavalyát nem látott, mindenkor víd kedvű, trófas és barátságos volt. A nevezett napon, néhány ismerősi és barátai vendégiséget készíttettek tiszteletére, a midőn röviden elbeszélte diétnék történetét, hogy k. az 1695 eszt. Jan. 13. kán született e világra, ugyanazon faluban, hogy 25 esztendő korában házasságot, 45 évig élt házassági életben, hogy már 40 esztendő özege, hogy egyszer igen nagy árvíz volt, hogy egyszer veszedelmes tűzolt mentette meg az életét, hogy egy diétnéknek alkalmosságával, márbajával együtt 1800 esztendő 11. E. R. 2-ik napján a mezőn lakott és mégis menekült attól; hogy 13 fikat nemzett, unokáinak unokái zsemelhettek; végre, ha némelykor rossz napok voltak, ezzel szokta magát biztatni: A holnap nap jobboldal lesz. — E szerkesztő erre így emlékezik: »Szép esztendő 100 esztendő és a mai világban nem minden bokrétán lehet 100 esztendő legényekét találni. — de még is ez 134 esztendő, még ilyen korban ember temetett el a mult holnapnak 10 kén Sírnyáknál És nevű helységben. Ennek a 134 esztendőnek paratnak R. R. sehofoz Jakab volt nevű diétnék születése napján a matriculáción nem lehetett találni, mert megégett és a mostani sokkal újabb, mint sem abból ki lehetett volna tanulni. Hanem találtunk a helységben oly 70 s 80 éves öreg patriárák, kik azt beszélik a mező felől, hogy ott ifjúságoktól fogva van embernek lelmi isméteté. Ez ezután almodja Dece Sírnyák, a mely 36 esztendő korában házasságot, 88 évig esztendő földes urát, hórban felesége is volt, de mérteletlen élt, hór ugyan ivott, de csak a maga földjének terméséből (!) mert a korszakban soha nem lehetett szét bór nyára.

Meg akartam is, hát most !...

Es csak ezután tért Magyarországra az első magyar újság mert lát Bősben ként. De azért den is foglalkozik vele; politikáról csak annyit, hogy a főispán minden ifjúnak egy aranyát, a ki felcsap katonának; egy asszony megírta, hogy a férje nem ügyel rája; a mártírkatonáknak itt is szék, valamint az emberileg is, de azért járják a bírók, a melytől is szánt val.

Tóth akartam sem tetszett a hosszú farsang és a sok bál.

Végül Mindenszent Samuel komori professzor munkájáról »studium, melynek nyomását a cenzura megengedte, hozni is fogott a később kapható leveleket, kik Dobozceben is, a »kiválsági alkalmatosságokból.

Mindenesetre egy százasok kor újság olvasása kuriozum s a minden gyarlóságait szive-

sen elnézésük nyelvéért, mely tekintre, hogy az 1801 20 évvel pendült meg má irányában s szabadtól ki ki a doákság nyelvről körül költő — elég zamatos és könnyen érthető.

Anthropin.

Közgazdaság.

A tagosításról.

Közudmási dolog, hogy néptünk nagy része a tagosítástól idegenkedik sőt irtózik róla hallani is, s hogy a tagosítást ohajtó értelemeiből garázdák fenyegetésekkel képes megfélemlíteni annyira, hogy a tagosítás iránti kérést beadni nem merészkedik.

Volt rá eset és pedig széköly községben, hogy egy tagosítást kívánó nagyobb birtokos néhány darab földjét (telekükönközt mástávól községben lakó barátja iratta, s a tagosítást általa kérelmezte, s természetesen; midőn a megengedett máltal ki, hogy tartott a nép előtt indokolt érveit, a tagosítás ellen nem legyen, s mert a tárgyaláson megemelt jelentek helyszíneket illetően, mondtok községben a tagosítás ellenkérését illetően, s most ama község lakosságától nem egyetér lehet hallani, hogy bár előzőleg megígérték volna.

Hogy a tagosításból a könnyebb és helyesebb a garázdálkodás előnyében állt, mint anyagi hasznok báramlakja a népre, igazolja V. község állapota, hol tagosítás előtt a kevésbé helyettesített a fejes telehenek, s néhány borjúból állott a mindenállomány, s a romániába való kivándorlás mindennapi volt egy annyira, hogy ezen kis községben évenként 40—50 férfi és 30—40 nő távoztól el nyári munkára, míg most alig 30—40 a legsebbe telehenek és ökrök díszes csoportjai ékekednek, a tagosítás után sokszorta szorgalmasabbá vált gazdák udvarain. Kivándorlásról pedig szó sincs.

De igazolják az általános jobb lélet azon körülmény is, hogy míg a tagosítás előtt időben ezen kis községben az évről-évre maradtott addó határát 600—700 fát volt, ma már 1200 fát van.

Eltekintve a tagosítás felebb vázolt haszna és előnyeitől, megemlésté méltó V. község lakóinak, a jobb léiben beállott belbékére, s az addig a hivatalok teadott kiadásra szaporított birtok háborítás és merő rendőri kihágások perokról szó sincsen.

A V. községben V. mérnök dícséretére közmegeledésére keresztül ment tagosítás szűlté hogy megjelölték körülményen oklira, már a szomszéd V. községben is a tagosítás megkértezt elrendeltetett a keresztulvittele szintén V. mérnök bízott.

Nem ajánlható eléggé, hogy a tagosítás vagyis birtok rendezésről a iskolákban oklira tartassanak, oly csebből, hogy az onnan kikérők ifjak annak idején ne idegenkedjenek ettől.

Sz. — k.

Szerkesztői üzenetek.

I. I. (E. Várjaja). Sok primtörnek hár solóban gyenge, úgy a kárhán megbeszélhetetlen. Az ón verseiben van erőt, kelté ritmikus érzékek, a népies szavak kelté kellemeskedés a kiönköltök csak egy népsémmi keltesen használható niként.

R. F. M. Akkai vezetek, mint melóisták talál már volt a nagy nap emlékeiben melóistékben, nagyobb a káshán is. Őszintén szóra, technikája még nem gátló lett, már pedig egy technika nélkül, hogy pórtasan bár, de süngőre tesztnek: káshá díszösök nélkül. Pródiá káshá, e tekintetben sok sikert már méltányoltak is.

T. A. Gratulálunk a cenzor alkalmi »dóhoz. Azt hisz, kedv, postai háaségekkel »dózt, ártatlan, hogy káshá »dó hár ye t a »tímba; s meghozottak egy káshá M. is Csiky Gergely káshá és velt valjók: jóindulat alapján bírni el az önkényes szánnyipróblásák teraték s csebbel lelésték énni, hogy az araváló másként nyegyen nyomatásban, ha mindjárt lényegem nem bántó körözelték is, mert több sem többet lát. Az öbököl is készté vagy soha.

T. B. (Közöszer). Versetek címe: És te. Sajnálhat al constánáljak, hogy a harmadik szemlélyt megfellekzett, midőn beklutle. És te megfellek valahogy, de a harmadik szemlély nem tud megköszöni a két el »dó! Nagyon jól indult, első stódiója frappans, de a második verselen a vége prázák is lapos. Kötetlen dolgozatnak talán. ... !

R. P. (Dismány). »Szűföldölés» szép költői reflexió, úgyeg néki valótársalommal rádassal oly hosszú, hogy káshá nem szűrt meg. A »Eresem» ban semmi újat, ha jobbat a többi nem adhatunk, gyengébbek s régis sem. Nópála inkább utat a mértéket, jón fog meg az »Ry. alkalmi» lapunk késhá íranya nem szenevdi.

Nagyon jók a »Késhá» egy része pikán, a másik talán. A »Késhá» egy része pikán, a másik talán.

D. Z. »Egy esztendő», komoly igazságtalossá várt, jól is indult, de a vége az esztendőben. Fajdalom!

T. B. Nagyon csajnak, de legendák így alakban a legutolsó rokonzenés dászára sem adhatjuk új átdol-

gozshán igen, a mikor rövidbe is, tömörbe is lesz. A poetika szavaknál ugyanazon versében a hatáfoles, ott, négyes, hármas és kettős jambusok változatos használatát határozottan titjék, a legmesszebbben költői szabadság mellett is; csak a rhapszódia jogsútt. Valaha Onat! sok csinos dal költésze felől, ebből kérésnk, svagy ez is már legenda?

Koldus. Hála tárgy verses felfüggetés, romákcs akar lenni, a minthogy az is, de rövidben sorokban, a gondolatok tömör összerögzésével, szavai új ruhában felcsútt a nyilvánosság előtt.

Toshaudor. Kedélyen téma, kacér kedély, pesze szellem, minden sorban vidám életvesz; íme, a tündér kritika, melyi verset körülbelül Fialat hógyolvasni kedves olvasmányát lett. Au revoir!

B. I. (Szőköly-Kossuth). Tullajolt pessimizmus húrjai jászai: a »Halálvágy»-ban is. Csak te vagy okkábban csallódott, de a »Csallódás»-ban mi nem csallódott. X. Y. (Helyi). Azt k. t. kezeld, hogy miért nem adunk mindig melóistékot? Csak annyit egyezünk bírálat felől, hogy mi bizony Pogányai vagyunk! S kiadók! Alkondón Beteg, nem használ nek a Solymsi patla sem: a szerkesztés Vaj d. a pedig 24 óra alatt 48-at dolgozik, a Székely-Udvarhely csak 4 főtör: haza a konyhára. No de vigasztalódj, hisz mind az E. m. b. d. d. d. Kérjék igazságtól melóistákukat, hogy inkább próbálj kopogtatásnak be hozni, miután versben olvaszanak a hóval együtt.

HIVATALOS RÉSZ.

116/95. főisp. sz.

Pályázati hirdetés.

A kormányzatokra bízott Udvarhelyvármegyeben, nyugdíjasz folyán megresztelt és átlasztott utján betöltendő, 1491 fát 31 k fát átlaszt és 200 fát lakbér illetményany egybekötött foglalkoztatni kívánok. Pályázat kiadását felhívom, hogy az 1893. évi I. é. c. értelmében felvezetett folyományait káshá hozam folyó évi április hó 30-án d. e. 10 óráig adják be. Ezen határidőn nem ékező folyamolványokat káshá bevezet venni nem fogom.

Székely-Udvarhely, 1895. március 11-én

Mikó Árpád, főispán.

HIRDETESEK.

Kiadó lakás.

A Kossuth-útczán levő, jelenleg a m. kir. adóhivatal által bírt emeleti lakás, mely áll: a szoba, konyha, kamara, padlás és pinczébből, folyó évi Szent-György napját kezdve, előnyös feltételek mellett káshá. Értekezhetni Balázs Ignáz úrral.

Szakavatott kertész

ajánlközik virág- és konyhakertészeti be rendezésekre, szerény feltételek mellett; — nemkülönben általa kipróbált konyhakerti és virágmagyakkal készséggel szolgált. Tudakozódhatni a kiadóhivatalban.

Kiadó szállás.

Szombatfalvi-útczán, a Keszler-féle ház emeletén 5 szoba, konyha stb. 1895. ápr. 24-ától kiadó. — Értekezhetni Doros György és Schaffert Frigyes úrrakkal.

Üzlet-nyitás!

Van szerencsém a n. é. közönség bevas tudomására hozni, miszerint a helybeli piacpán, a régi városház, most »Iparos Önközü-Kör» épületében bor-, sör-, szesz és édesített ital- és szőlő-élesztő üzletet nyitottam, hol is a fentebb nevezett cikkek kis v. nagy mértékben a legutányosabb árban szolgáltatnak ki.

A midőn ezt a n. é. közönség szives tudomására hozom, a pontos kiszolgálás és tiszta kezelési itatok kímérelésé igyekszem a pártfogást kiérdemelni, a melyer kérvé, vagyok kiváló tisztielett!

Nussbaum József.